

การตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์

นางสาวเอื้ออารีย์ จิตต์ตรง

ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาระบบการตรวจสอบกิจการสหกรณ์

วรรคสองของมาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม บัญญัติให้จำนวน คุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม วิธีการรับสมัคร และการขาดจากการเป็นผู้ตรวจสอบกิจการตลอดจนอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจสอบกิจการตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด โดยอาจกำหนดให้แตกต่างกันตามขนาดและประเภทของสหกรณ์ก็ได้ นายทะเบียนสหกรณ์จึงอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 16 (8) ออกคำสั่งมอบอำนาจให้อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มีอำนาจในการออกระเบียบเกี่ยวกับการตรวจสอบกิจการตามมาตรา 53 อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ปฏิบัติการแทนนายทะเบียนสหกรณ์จึงกำหนดระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ พ.ศ. 2563 ขึ้นถือใช้ และในระเบียบนี้ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ตรวจสอบกิจการไว้ในข้อ 7 ดังนี้(1) เป็นสมาชิกของสหกรณ์นั้นหรือบุคคลภายนอก ที่ได้รับการเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ และ (2) ผ่านการอบรมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบกิจการจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์หรือหน่วยงานอื่นที่ได้รับการรับรองหลักสูตรจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์และในวรรคสองได้กำหนดคุณสมบัติเพิ่มเติมเฉพาะผู้ตรวจสอบกิจการในสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียนขนาดใหญ่ตามประกาศนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่องรายชื่อสหกรณ์ขนาดใหญ่ ต้องมีอย่างน้อยหนึ่งคนที่มีคุณวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านการเงิน การบัญชี การบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์

ในช่วงแรกๆ ของการถือใช้ระเบียบนี้ สหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียนขนาดใหญ่ อาจจะมีปัญหาในการสรรหาบุคคลผู้มีคุณสมบัติตามข้อ 7 เนื่องจากมีหลายสหกรณ์อ้างว่าไม่สามารถสรรหาผู้ที่คุณวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านการเงิน การบัญชี การบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ ซึ่งผ่านการอบรมการตรวจสอบกิจการตามข้อ 7 (2) และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 8 มาสมัครเข้ารับการเลือกตั้งเป็นผู้ตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ได้ และมักมีปัญหาในการตีความข้อกำหนดเรื่องลักษณะต้องห้ามของผู้ตรวจสอบกิจการ ดังนั้น เพื่อลดปัญหาในการถือปฏิบัติตามระเบียบนี้และเพื่อให้สหกรณ์มีแนวทางในการตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะสมัครเข้ารับการเลือกตั้งเป็นผู้ตรวจสอบกิจการมีความชัดเจนยิ่งขึ้น จึงขอเสนอแนวทางในการตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะเข้ารับสมัครรับการเลือกตั้งเป็นผู้ตรวจสอบกิจการ ดังนี้

1. การตรวจสอบคุณสมบัติตามข้อ 7 ของระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ พ.ศ. 2563

การตรวจสอบในขั้นตอนนี้เป็นการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ารับสมัครรับการเลือกตั้งให้ที่ประชุมใหญ่พิจารณาเลือกตั้งเป็นผู้ตรวจสอบกิจการ อันดับแรกต้องพิจารณาก่อนว่าบุคคลผู้นี้ได้ผ่านการอบรมการตรวจสอบกิจการกับกรมตรวจบัญชีสหกรณ์หรือหน่วยงานอื่นที่ได้รับการรับรองหลักสูตรจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์แล้วหรือไม่ หากในวันที่สมัครเข้ารับการเลือกตั้งยังไม่ผ่านการอบรม ถือว่า บุคคลผู้นี้ไม่มีคุณสมบัติตามข้อ 7 (2) ดังนั้นสหกรณ์จึงไม่สามารถกำหนดให้ผู้ที่ยังไม่ผ่านการอบรมการตรวจสอบกิจการ

เข้ารับการเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่โดยมีเงื่อนไขว่า หากได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้ตรวจสอบกิจการแล้ว ค่อยเข้ารับการอบรมการตรวจสอบกิจการในภายหลัง เพื่อให้บุคคลที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้มีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบนี้ เพราะหากสหกรณ์ปฏิบัติเช่นนั้นถือได้ว่า ที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์มีมติฝ่าฝืนระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ เลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการที่ไม่มีคุณสมบัติตามข้อ 7 (2) เป็นผู้ตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ นายทะเบียนสหกรณ์อาจใช้อำนาจตามมาตรา 20 เพิกถอนมตินั้นได้

การตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ที่ประสงค์เข้ารับการเลือกตั้งเป็นผู้ตรวจสอบกิจการ สหกรณ์อาจกำหนดให้ผู้สมัครต้องรับรองตนเองว่า เคยผ่านการอบรมการตรวจสอบกิจการจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์หรือหน่วยงานอื่นที่ได้รับการรับรองหลักสูตรจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์มาแล้ว หลังจากนั้นสหกรณ์อาจสืบค้นข้อมูลย้อนกลับไปยังหน่วยงานที่ผู้สมัครอ้างว่าได้ผ่านการอบรมมาแล้ว เพื่อยืนยันความถูกต้องได้

ตัวอย่าง ข้อมูลหลักสูตรที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์เคยจัดโครงการฝึกอบรมและหลักสูตรที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้รับรองหลักสูตรให้กับหน่วยงานอื่น ๆ ไปแล้ว

- โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งและเป็นอิสระให้กับระบบสหกรณ์ หลักสูตรผู้ตรวจสอบกิจการขั้นพื้นฐาน

- โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งและเป็นอิสระให้กับระบบสหกรณ์ หลักสูตรผู้ตรวจสอบกิจการขั้นกลาง

- โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งและเป็นอิสระให้กับระบบสหกรณ์ หลักสูตรผู้ตรวจสอบกิจการขั้นกลาง เรื่องเจาะลึกการตรวจสอบกิจการ

- โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งและเป็นอิสระให้กับระบบสหกรณ์ หลักสูตรผู้ตรวจสอบกิจการขั้นสูง

- หลักสูตร “ผู้ตรวจสอบกิจการ (ขั้นพื้นฐาน)” ของคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

- หลักสูตร “การเพิ่มศักยภาพผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์อย่างมืออาชีพขั้นพื้นฐาน” ของภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- หลักสูตร “พัฒนาผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์ขั้นพื้นฐาน” ของกรมส่งเสริมสหกรณ์

- หลักสูตร “การตรวจสอบกิจการสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างผู้ชำนาญการ” ของสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียนขนาดใหญ่ซึ่งมีขนาดสินทรัพย์ตั้งแต่ 5 พันล้านบาทขึ้นไป และชุมนุมสหกรณ์ตามประกาศนายทะเบียนสหกรณ์ที่ออกตามความในกฎกระทรวงการดำเนินงานและกำกับดูแลสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียน พ.ศ. 2564 ต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อ 7 วรรคสอง และข้อ 9 วรรคสอง กล่าวคือ ต้องเลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการเป็นคณะอย่างน้อยสามคนหรือหนึ่งนิติบุคคลร่วมกันทำหน้าที่ตรวจสอบกิจการ โดยหนึ่งในคณะผู้ตรวจสอบกิจการต้องอย่างน้อยหนึ่งคนมีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรีด้านการเงิน การบัญชี การบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ ดังนั้น การตรวจสอบคุณสมบัติของคณะผู้ตรวจสอบกิจการในเรื่องคุณวุฒิการศึกษานี้ ให้พิจารณาจากคุณวุฒิอย่างน้อยปริญญาตรี ฉะนั้น ไม่ว่าผู้รับสมัครจะเป็นผู้มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี ปริญญาโท หรือปริญญาเอก สาขาหนึ่งสาขาใดตามที่ระบุไว้ในระเบียบข้อ 7 วรรคสอง ย่อมถือว่า บุคคลผู้นี้เป็นผู้มีคุณสมบัติตามระเบียบนี้

2. การตรวจสอบลักษณะต้องห้ามตามข้อ 8 ของระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ พ.ศ. 2563

เมื่อตรวจสอบคุณสมบัติครบถ้วนแล้ว ให้พิจารณาลักษณะต้องห้ามของผู้สมัคร ดังนี้

(1) ต้องไม่เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

ลักษณะต้องห้ามข้อนี้ให้พิจารณาจากลักษณะบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้

- คนไร้ความสามารถ เป็นบุคคลวิกลจริตและต้องเป็นอย่างมาก คือ วิกลจริตชนิดที่พูดจาไม่รู้เรื่อง ไม่มีความรู้สึกผิดชอบใด ๆ ทั้งสิ้น ไม่รู้สึกตัวว่าทำอะไรลงไปบ้างเป็นประจำ คือ วิกลจริตอยู่เสมอ แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นอยู่ตลอดเวลา อาจมีเวลาที่มีสติอย่างคนธรรมดาบางเวลาก็เกิดจิตวิกลหากมีลักษณะเช่นว่านี้ ย่อมถือว่าบุคคลนั้นเป็นคนวิกลจริต แต่จะเป็นคนไร้ความสามารถได้ ต้องมีบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดร้องขอต่อศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ เมื่อศาลได้สั่งให้บุคคลวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถแล้วจะต้องโฆษณาคำสั่งในราชกิจจานุเบกษาเพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบ และต้องจัดให้อยู่ในความอนุบาลของผู้อนุบาล

- คนเสมือนไร้ความสามารถ เป็นบุคคลที่มีเหตุบกพร่องบางอย่าง เช่น(1) ภายพิการ ไม่ว่าจะส่วนไหนของร่างกายจะพิการก็ได้ ไม่ว่าจะหูหนวก ตาบอด เป็นใบ้ ซึ่งอาจเป็นมาโดยกำเนิด หรือเกิดขึ้นภายหลังก็ได้(2) จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ เป็นบุคคลที่จิตผิดปกติ สมองพิการ แต่ยังไม่ถึงขั้นวิกลจริต ยังมีความคิดคำนึงอยู่บ้าง และสามารถทำกิจกรรมหลายอย่างได้ด้วยตนเอง (3) ประพฤติสุรุษสุราย เสเพลเป็นอาชฉิน ชอบใช้จ่ายฟุ่มเฟือย หรือใช้จ่ายเงินเกินกว่าฐานะอยู่เป็นประจำ ซึ่งทำให้ทรัพย์สินสมบัติลดลงไปทุกวัน และการใช้จ่ายดังกล่าวไม่เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ (4) ติดสุรายาเมา ติดฝิ่น เฮโรอีน เมาตลอดเวลา เป็นประจำ ร่างกายอ่อนแอ ความรู้สึกผิดชอบลดน้อยลงไป (5) ไม่สามารถจะจัดทำกรงานโดยตนเองได้หรือจัดการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว หากบุคคลใดมีเหตุบกพร่องทั้ง 5 ข้อดังกล่าวนี้ ย่อมทำให้บุคคลนั้นไม่สามารถจะจัดการงานโดยตนเองได้ หรือจัดการงานไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว บุคคลตามที่กฎหมายกำหนดจึงต้องร้องขอต่อศาลให้บุคคลที่มีลักษณะดังกล่าว เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ และต้องแต่งตั้งผู้พิทักษ์ให้ผู้เสมือนไร้ความสามารถอยู่ในความพิทักษ์

ดังนั้น การจะพิจารณาว่าบุคคลใดเป็นคนไร้ความสามารถหรือเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถให้พิจารณาว่า บุคคลนั้นศาลได้มีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถแล้วจึงจะถือว่าบุคคลนั้นมีลักษณะต้องห้ามตามข้อนี้

(2) ต้องไม่เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

ลักษณะต้องห้ามข้อนี้ให้พิจารณาตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ดังนี้

- บุคคลล้มละลาย คือ บุคคลที่ถูกศาลสั่งให้เป็นบุคคลล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 โดยเจ้าหนี้จะเป็นผู้มีสิทธิฟ้องล้มละลายลูกหนี้ได้ก็ต่อเมื่อลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท และเป็นผู้ที่มีแนวโน้มมีหนี้สินล้นพ้นตัว หรือ ไม่มีความสามารถที่จะชำระหนี้ได้

- บุคคลล้มละลายทุจริต คือ บุคคลล้มละลายที่ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิดตามมาตรา ๑๖๓ ถึงมาตรา ๑๗๐ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 หรือเป็นบุคคลล้มละลายอันเนื่องมาจากหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดฐานยกยอกหรือฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา หรือการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการกั๊ยเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการกั๊ยเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

การถูกศาลสั่งให้เป็นบุคคลล้มละลาย จะมีผลทำให้ไม่สามารถทำนิติกรรมใดๆ ได้ทั้งสิ้น รวมถึงธุรกรรมการเงินบางประการ เช่น การเปิดบัญชีธนาคาร การซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น จึงส่งผลกระทบต่อการค้าขายต่างๆ ในหน้าที่การงานด้วย ดังนั้น ผู้ที่ถูกศาลพิพากษาให้ตกเป็นบุคคลล้มละลาย และบุคคลล้มละลายทุจริต จึงมีลักษณะต้องห้ามไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตรวจสอบกิจการสหกรณ์ได้

(3) ต้องไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ลักษณะต้องห้ามข้อนี้ให้พิจารณาจากประวัติและลักษณะของการรับโทษทั้งคดีแพ่ง และคดีอาญาดังนี้

- เคยได้รับโทษจำคุก หมายความว่า ต้องคำพิพากษาให้จำคุก โดยต้องมีการจำคุกจริง หากมีคำพิพากษาให้จำคุก แต่โทษจำคุกศาลให้รอการลงโทษไว้ ในกรณีนี้ไม่ถือว่าต้องคำพิพากษาให้จำคุก

- คำพิพากษาถึงที่สุด หมายความว่า ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ไม่ว่าจะเป็ คำพิพากษาศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา ยกตัวอย่างเช่น ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำคุกจำเลย ฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ทั้งโจทก์และจำเลยไม่อุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้น ถือว่าคดีนี้คำพิพากษาศาลชั้นต้นเป็นที่สุด แต่หากมีการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้นต่อศาลอุทธรณ์ ต่อมาศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลชั้นต้น ไม่มีการคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ถือว่าคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ถึงที่สุด แต่หากมีการฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ เมื่อศาลฎีกามีคำพิพากษาแล้ว ถือว่า คดีถึงที่สุด

- ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสี่ บัญญัติว่า "กระทำโดยประมาท ได้แก่กระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นว่านั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่" เช่น ความผิดฐานประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 291 หรือประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 300 เป็นต้น ดังนั้นความผิดที่กระทำโดยประมาท จึงเป็นการกระทำความผิดที่ไม่ได้มีเจตนา เพียงแต่ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังต่างๆที่สามารถใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ผู้ที่ได้รับโทษจำคุก เพราะกระทำผิดโดยประมาท จึงถือว่าไม่มีเจตนาในการกระทำผิดกฎหมาย

- ความผิดลหุโทษ คือ ความผิดซึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ จึงเป็นความผิดที่มีอัตราโทษเล็กน้อย หรือโทษที่ไม่ร้ายแรง ความผิดลหุโทษยอมความกันไม่ได้ แต่หากพนักงานสอบสวนเห็นว่าผู้ต้องหาไม่ควรได้รับโทษถึงจำคุก พนักงานสอบสวนก็มีอำนาจเปรียบเทียบปรับซึ่งจะทำให้คดีอาญาเลิกกันได้อันจะส่งผลให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปความผิดลหุโทษจึงเป็นบทบัญญัติสำหรับการละเมิดกฎหมายเล็กน้อย ๆ ที่ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างรุนแรง

ดังนั้น ผู้ที่กระทำผิดโดยประมาทและผู้กระทำผิดลหุโทษ จึงไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อนี้ เฉพาะแต่ผู้ที่กระทำผิดโดยเจตนาและต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้รับโทษจำคุก โดยต้องเข้ารับการจองจำในเรือนจำแล้วเท่านั้นจึงถือเป็นผู้ที่มีลักษณะต้องห้ามตามระเบียบนี้ ฉะนั้น ผู้ที่ต้องโทษจำคุกเพราะได้กระทำผิดโดยประมาทหรือกระทำความผิดลหุโทษ จึงไม่มีลักษณะต้องห้ามตามระเบียบนี้

ข้อพิจารณาต่อมาคือ หากผู้กระทำผิดกฎหมายต้องโทษจำคุกแล้ว ต่อมาได้รับการอภัยโทษหรือล้างมลทิน ผลจะเป็นอย่างไร

การได้รับการอภัยโทษ หมายถึง ผู้กระทำความผิดได้รับยกเว้นโทษทั้งหมด หรือบางส่วน หรือลดหย่อนผ่อนโทษให้เหลือน้อยลงเป็นการเฉพาะราย โดยยังถือว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำผิดและต้องรับโทษตามคำพิพากษา ส่วนการล้างมลทิน หมายถึง การลบล้างการกระทำความผิดและโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษแล้ว ซึ่งมีผลเป็นการคืนสิทธิแก่บุคคลดังกล่าว ทำให้ผู้กระทำความผิดที่ได้รับการล้างมลทินได้รับสิทธิและความสามารถต่าง ๆ ที่สูญหายไป อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดและการลงโทษกลับคืนมา โดยการล้างมลทินจะทำให้ผู้กระทำความผิดดังกล่าวกลายเป็นผู้ที่ไม่เคยกระทำความผิดหรือต้องโทษมาก่อน

ลักษณะต้องห้ามตามข้อนี้ พิจารณาจากโทษที่ได้รับ ดังนั้น ในกรณีที่ผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งเป็นผู้ตรวจสอบกิจการเคยได้รับโทษจำคุก ต่อมาภายหลังได้รับพระราชทานอภัยโทษ ต้องถือว่าเคยได้รับโทษจำคุกมาแล้ว จึงมีลักษณะต้องห้ามแต่หากผู้ตรวจสอบกิจการเคยได้รับโทษจำคุก ต่อมามีการออกกฎหมายล้างมลทินถือว่าผู้นั้นได้รับการลบล้างโทษ แต่ไม่มีผลเป็นการลบล้างการกระทำความผิดที่เป็นเหตุให้ถูกลงโทษ เมื่อลักษณะต้องห้ามข้อนี้กำหนดให้ผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามดังนั้น เมื่อผู้ต้องโทษจำคุกได้รับการลบล้างโทษจำคุกแล้ว จึงไม่มีลักษณะต้องห้ามอีกต่อไป

(4) ต้องไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ หรือเอกชนฐานทุจริตต่อหน้าที่

การถูกไล่ออก ปลดออก ให้ออก เพราะทุจริตต่อหน้าที่ตามคำสั่งของส่วนราชการ องค์กร หน่วยงานของรัฐ หรือเอกชน เป็นเรื่องการลงโทษตามกฎหมายที่ควบคุมของแต่ละหน่วยงานนั้น ๆ การที่ข้าราชการเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานเอกชนกระทำความผิดวินัยของหน่วยงานจนถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออก จะเป็นลักษณะต้องห้ามตามข้อนี้ ต้องเป็นการถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออก เพราะมีความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่การทำงานที่ทำเท่านั้น มิใช่การให้ออกจากงานเพราะเหตุอื่น เนื่องจากการถูกให้ออกจากหน่วยงานราชการหรือเอกชนนั้น อาจเนื่องมาจากการลงโทษฐานอื่น ๆ ได้ เช่น ไม่ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางหน่วยงาน มีมลทินมัวหมองขาดงานเกินสมควรโดยไม่มีเหตุจำเป็นหรือหย่อนสมรรถนะ เป็นต้น ดังนั้น การตรวจสอบลักษณะต้องห้ามตามข้อนี้ จึงให้พิจารณาว่า เหตุของการออกคำสั่งไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกนั้น ต้องเกิดจากการที่ผู้นั้นกระทำทุจริตต่อหน้าที่เท่านั้น หากเป็นเพราะเหตุอื่นนอกเหนือจากการทุจริตต่อหน้าที่ไม่ถือว่าเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามตามข้อนี้

(5) ต้องไม่เคยถูกให้ออกจากการเป็นสมาชิกสหกรณ์นั้น หรือสหกรณ์อื่น

ข้อบังคับของสหกรณ์จะกำหนดเรื่องการให้สมาชิกออกจากสหกรณ์ไว้ เพราะเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้เช่น ไม่ชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า / ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่ความผิดลหุโทษหรือความผิดที่มีกำหนดโทษชั้นลหุโทษหรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท/จงใจฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบมติ และคำสั่งของสหกรณ์หรือของที่ประชุมกลุ่มซึ่งตนสังกัดหรือประพฤติกการใด ๆ อันเป็นเหตุให้เห็นว่าไม่ซื่อสัตย์สุจริตแสดงตนเป็นปฏิปักษ์หรือเสื่อมเสียต่อสหกรณ์หรือขบวนการสหกรณ์หรือกลุ่มสมาชิกไม่ว่าโดยประการใด ๆ และกำหนดให้เมื่อคณะกรรมการดำเนินการได้สอบสวนแล้ว ปรากฏว่าสมาชิกมีเหตุใด ๆ ดังกล่าวข้างต้น และได้ลงมติให้สมาชิกออกโดยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามแห่งจำนวนกรรมการดำเนินการที่มีอยู่ทั้งหมดในขณะนั้นแล้วก็เป็นอันถือว่าสมาชิกนั้นถูกให้ออกจากสหกรณ์สมาชิกที่ถูกให้ออกจากสหกรณ์มีสิทธิยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่โดยให้ยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการดำเนินการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบมติการให้ออกคำวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ให้เป็นที่สุด

คำว่า “เคยถูกให้ออกจากการเป็นสมาชิกสหกรณ์..” จึงหมายความว่า ต้องเคยถูกให้ออกจากการเป็นสมาชิกตามข้อบังคับของสหกรณ์มาแล้ว ประเด็นปัญหาในเรื่องนี้ คือ คำสั่งให้ออกจากการเป็นสมาชิกของสหกรณ์ต้องเป็นที่สุดแล้ว หรือไม่ ยกตัวอย่างเช่น ตามข้อบังคับที่กล่าวมาข้างต้น นาย ก. ถูกให้ออกจากการเป็นสมาชิกสหกรณ์เอเอ จำกัด ตามคำสั่งคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2563 เพราะเหตุแสดงตนเป็นปฏิปักษ์กับสหกรณ์ ต่อมาสมาชิกได้อุทธรณ์คำสั่งต่อที่ประชุมใหญ่ แต่สหกรณ์ยังไม่มีการจัดประชุมใหญ่ จึงยังไม่ได้วินิจฉัยอุทธรณ์ของสมาชิก ในวันที่ 30 เมษายน 2563 นาย ก. มาสมัครเป็นผู้ตรวจสอบกิจการที่สหกรณ์บีบี จำกัด กรณีนี้ถือว่า นาย ก. เป็นผู้ที่มีลักษณะต้องห้ามเพราะเคยถูกให้ออกจากการเป็นสมาชิกสหกรณ์อื่น แม้จะอยู่ในระหว่างอุทธรณ์คำสั่งก็ตาม เนื่องจากการอุทธรณ์มิได้เป็นการทุเลาการบังคับหรือทำให้คำสั่งนั้นยังไม่มีสภาพบังคับแต่อย่างใด โดยเทียบเคียงกับกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ที่กำหนดให้การอุทธรณ์ไม่เป็นการทุเลาการบังคับตามคำสั่ง เว้นแต่จะได้มีคำสั่งทุเลาการบังคับของเจ้าหน้าที่ไว้ในคำสั่ง ดังนั้น แม้กระบวนการให้ออกจากการเป็นสมาชิกยังไม่เป็นที่สุดตามข้อบังคับก็ตาม ก็ถือว่า บุคคลผู้นี้เคยถูกให้ออกจากการเป็นสมาชิกสหกรณ์แล้ว จนกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงคำสั่งให้ออกนั้น

(6) ต้องไม่เคยถูกให้พ้นจากตำแหน่งกรรมการหรือขาดจากการเป็นผู้ตรวจสอบกิจการ หรือมีคำวินิจฉัยเป็นที่สุดให้พ้นจากตำแหน่งกรรมการ หรือขาดจากการเป็นผู้ตรวจสอบกิจการของสหกรณ์นั้นหรือสหกรณ์อื่น

ข้อบังคับของสหกรณ์จะกำหนดเรื่องการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการดำเนินการ เพราะเหตุต่าง ๆ เช่น(1)ถึงคราวออกตามวาระ(2)ลาออกโดยแสดงความจำนงเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการดำเนินการหรือลาออกต่อที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์(3) ขาดจากสมาชิกภาพ(4) เข้ารับตำแหน่งหน้าที่ประจำในสหกรณ์นี้(5)ตกเป็นผู้ผิดนัดการส่งชำระหนี้ไม่ว่าเงินต้นหรือดอกเบี้ย(6) ที่ประชุมใหญ่ลงมติถอดถอนทั้งคณะหรือรายตัว(7) นายทะเบียนสหกรณ์สั่งให้ออกทั้งคณะหรือรายตัว(8) ขาดประชุมคณะกรรมการดำเนินการติดต่อกันสามครั้งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรเป็นต้น และให้กรรมการดำเนินการผู้มีส่วนได้เสียตาม(6)อุทธรณ์ต่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ได้ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่รับทราบคำสั่ง คำวินิจฉัยของคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด

การพิจารณาว่า ผู้ใดเคยถูกให้พ้นจากตำแหน่งกรรมการมาแล้ว ให้พิจารณาตามข้อกำหนดในข้อบังคับเช่นเดียวกับที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ (5) กล่าวคือ หากการให้พ้นจากตำแหน่งกรรมการเป็นไปตามข้อบังคับของสหกรณ์ที่ยกมาเป็นตัวอย่างข้างต้น นาย ก. ถูกให้พ้นจากตำแหน่งเพราะตกเป็นผู้ผิดนัดการส่งชำระหนี้ไม่ว่าเงินต้นหรือดอกเบี้ยและกำลังอยู่ระหว่างการอุทธรณ์ แต่การวินิจฉัยอุทธรณ์ยังไม่สิ้นสุดก็ถือว่า นาย ก. เข้าลักษณะต้องห้ามตามข้อนี้ เพราะเคยถูกให้พ้นจากตำแหน่งกรรมการมาแล้ว

สำหรับการขาดจากการเป็นผู้ตรวจสอบกิจการให้พิจารณาตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ พ.ศ. 2563 ข้อ 15 ผู้ตรวจสอบกิจการต้องขาดจากการเป็นผู้ตรวจสอบกิจการ เมื่อ ... (5) อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์วินิจฉัยว่าขาดคุณสมบัติตามข้อ 7 หรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 8 ดังนั้น คำว่า “เคยถูกให้ขาดจากการเป็นผู้ตรวจสอบกิจการ” หรือ “มีคำวินิจฉัยเป็นที่สุดให้ขาดจากการเป็นผู้ตรวจสอบกิจการของสหกรณ์” หมายถึง ผู้ตรวจสอบกิจการต้องเคยขาดจากการเป็นผู้ตรวจสอบกิจการเพราะเคยถูกนายทะเบียนสหกรณ์วินิจฉัยให้พ้นจากตำแหน่งตามข้อ 16(4) ตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ พ.ศ. 2559 หรืออธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์วินิจฉัยว่าขาดจากการเป็นผู้ตรวจสอบกิจการตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ พ.ศ. 2563 ข้อ 15 (5)มาแล้ว

(7) ต้องไม่เคยถูกที่ประชุมใหญ่มีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่งกรรมการหรือผู้ตรวจสอบกิจการ เพราะเหตุทุจริตต่อหน้าที่ของสหกรณ์นั้น หรือสหกรณ์อื่น

ลักษณะข้อห้ามในข้อนี้จะมีความแตกต่างกับข้อ (6) เนื่องจากการถูกให้พ้นจากตำแหน่งกรรมการหรือให้ขาดจากการเป็นผู้ตรวจสอบกิจการ ในข้อ (6) นั้นไม่ว่าจะเกิดขึ้นด้วยเหตุใด ๆ ก็จะมีลักษณะต้องห้ามแต่ข้อ (7) นี้ หมายถึงเฉพาะเมื่อที่ประชุมใหญ่มีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่งเพราะเหตุทุจริตต่อหน้าที่เท่านั้น

ข้อบังคับกำหนดอำนาจหน้าที่ของที่ประชุมใหญ่ให้มีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยเรื่องทั้งปวงที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการดำเนินการของสหกรณ์ ซึ่งรวมถึงการพิจารณาเลือกตั้งและถอดถอนกรรมการดำเนินการและผู้ตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ด้วยดังนั้น ที่ประชุมใหญ่จึงมีอำนาจในการถอดถอนกรรมการและผู้ตรวจสอบกิจการ แต่เนื่องจากในบางสหกรณ์ไม่ได้กำหนดวิธีการถอดถอนกรรมการไว้ในข้อบังคับ นายทะเบียนสหกรณ์จึงออกระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยขั้นตอน วิธีการ ดำเนินการ ถอดถอนคณะกรรมการหรือกรรมการดำเนินการสหกรณ์และการยื่นอุทธรณ์ของสมาชิก กรณีคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ มีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพ พ.ศ. 2564 ขึ้น เพื่อให้สหกรณ์ถือปฏิบัติ โดยระเบียบนี้ได้กำหนดให้ที่ประชุมใหญ่อาจพิจารณาถอดถอนคณะกรรมการ หรือกรรมการดำเนินการสหกรณ์ได้ เมื่อมีเหตุปัจจัยดังนี้ ข้อ 7 (1) กระทำโดยทุจริตต่อหน้าที่ ดังนั้น ผู้ที่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อนี้ ต้องเป็นกรรมการที่เคยถูกที่ประชุมใหญ่มีมติให้ถอดถอนเนื่องจากเหตุกระทำโดยทุจริตต่อหน้าที่ตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดไว้ในระเบียบข้างต้นนี้

สำหรับผู้ที่เคยเป็นผู้ตรวจสอบกิจการให้พิจารณาตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ พ.ศ. 2563 ข้อ 15 ผู้ตรวจสอบกิจการต้องขาดจากการเป็นผู้ตรวจสอบกิจการ เมื่อ ... (4) ที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ลงมติถอดถอนหรือเคยถูกให้พ้นจากตำแหน่ง ผู้ตรวจสอบกิจการตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ พ.ศ. 2559 ข้อ 16 (3)

(8) ต้องไม่เป็นผู้จัดการหรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์นั้น หรือสหกรณ์อื่น หรือเคยถูกให้ออกจากตำแหน่งผู้จัดการหรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์นั้น หรือสหกรณ์อื่นฐานทุจริตต่อหน้าที่

ผู้อยู่ในตำแหน่งผู้จัดการหรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ ไม่สามารถทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบกิจการได้ และถือว่าเป็นผู้มีผลประโยชน์ทับซ้อน จึงมีลักษณะต้องห้าม สำหรับผู้ที่เคยถูกให้ออกจากตำแหน่งผู้จัดการหรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์นั้น หรือสหกรณ์อื่นฐานทุจริตต่อหน้าที่ ถือเป็นผู้มีลักษณะอันไม่ควรได้รับความไว้วางใจให้ทำหน้าที่ผู้ตรวจสอบกิจการ จึงกำหนดไว้เป็นลักษณะต้องห้าม

การพิจารณาลักษณะต้องห้ามในข้อนี้ ในส่วนแรกไม่มีปัญหาในการพิจารณา เพราะเป็นข้อเท็จจริงที่ปรากฏชัดแจ้ง คือขณะอยู่ในตำแหน่งหน้าที่นั้น ส่วนเคยถูกให้ออกนั้น ให้พิจารณาจากคำสั่งให้ออกจากงานว่า เป็นเพราะความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือไม่ ถ้าถูกให้ออกเพราะเหตุอื่น ก็ไม่เข้าลักษณะต้องห้ามตามข้อนี้

(9) ต้องไม่เป็นคู่สมรส บุตร บิดา มารดาของกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์นั้น

การพิจารณาว่าเป็นคู่สมรส บุตร บิดา มารดา ให้พิจารณาตามลักษณะที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังนี้

- มาตรา 1457 บัญญัติว่าการสมรสตามประมวลกฎหมายนี้จะมิได้เฉพาะเมื่อได้จดทะเบียนแล้วเท่านั้นดังนั้น การจะพิจารณาว่าเป็นคู่สมรสของกรรมการ ผู้จัดการหรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ จึงต้องพิจารณาว่าได้มีการจดทะเบียนสมรสถูกต้องตามกฎหมาย หรือไม่ และหากคู่สมรสมีการแยกกันอยู่การจะพิจารณาว่า ยังคงสถานะเป็นคู่สมรสหรือไม่ ก็ต้องพิจารณาตามมาตรา ๑๕๑๕ เมื่อได้จดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายนี้ การหย่าโดยความยินยอมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อสามีและภริยาได้จดทะเบียนการหย่าแล้วดังนั้น คู่สมรสที่ยังมิได้มีการจดทะเบียนหย่าตามกฎหมาย แม้จะแยกกันอยู่ก็ยังคงถือว่าเป็นคู่สมรสกันตามกฎหมาย ยกตัวอย่างเช่น นางสาวสุดสวย เป็นภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายของนาย ก. กรรมการ สหกรณ์เอเอ จำกัด ต่อมาได้จดทะเบียนหย่า แต่ทั้งคู่ยังคงพักอาศัยอยู่ด้วยกัน นางสาวสุดสวยมาสมัครเข้ารับการเลือกตั้งเป็นผู้ตรวจสอบกิจการของสหกรณ์เอเอ จำกัด เมื่อทั้งคู่ได้จดทะเบียนหย่าแล้ว ต้องถือว่า ไม่ได้เป็นคู่สมรสกันตามกฎหมาย นางสาวสุดสวย จึงไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อนี้

- มาตรา 1546 เด็กที่เกิดจากหญิงที่มีได้จดทะเบียนสมรสกับชายให้ถือว่า เด็กเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของหญิง เป็นผลให้หญิงนั้นเป็นมารดาโดยชอบด้วยกฎหมายของเด็กเช่นกัน แต่ในส่วนของบิดา ในกรณีที่เด็กเกิดจากบิดาที่มีได้จดทะเบียนสมรสกับมารดา จะถือว่า เด็กเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของชายได้นั้น ก็ต่อเมื่อได้ดำเนินการตามมาตรา 1547 ที่บัญญัติให้เด็กเกิดจาก

บิดามารดาที่มีได้จดทะเบียนสมรสกันเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของชาย เมื่อบิดา มารดาของเด็กได้จดทะเบียนสมรสกันในภายหลัง หรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตร หรือศาลมีคำพิพากษาว่าเด็กนั้นเป็นบุตร การพิจารณาความสัมพันธ์ว่าเป็นบุตร บิดา มารดา กันหรือไม่ ให้พิจารณาทั้งข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงประกอบเนื่องจากเป็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดซึ่งต่างกับการเป็นคู่สมรส ที่เป็นความสัมพันธ์ทางกฎหมายเท่านั้น แต่การเป็นบุตร บิดา มารดา เป็นการสืบสายสัมพันธ์ทางสายโลหิต จึงต้องพิจารณาตามความเป็นจริงประกอบด้วย ยกตัวอย่างเช่น นาย ก. เป็นกรรมการสหกรณ์ปีปี จำกัด นางสาวสุดสวยเป็นบุตรของนาย ก. แต่นาย ก. มิได้จดทะเบียนสมรสกับมารดาของนางสาวสุดสวย และไม่ได้ดำเนินการตามมาตรา 1547 นางสาวสุดสวยจึงมิใช่บุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของนาย ก. แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่า นาย ก. ให้ใช้นามสกุล ให้การอุปการะเลี้ยงดู และอยู่กับมารดาของนางสาวสุดสวย อย่างเปิดเผย นางสาวสุดสวย มาสมัครเข้ารับการเลือกตั้งเป็นผู้ตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ปีปี จำกัด ในขณะที่นาย ก. ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการไม่ได้เพราะนางสาวสุดสวย เป็นบุตรของนาย ก. กรรมการจึงเป็นผู้มีลักษณะต้องห้าม ทั้งนี้ การเป็นบุตร ให้หมายรวมถึงการรับจดทะเบียนเป็นบุตรบุญธรรมตามกฎหมายด้วย

(10) ต้องไม่เป็นกรรมการสหกรณ์นั้น เว้นแต่ได้พ้นจากตำแหน่งกรรมการมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปีบัญชีของสหกรณ์

ลักษณะต้องห้ามตามข้อนี้ กำหนดขึ้นเพื่อป้องกันการมีผลประโยชน์ทับซ้อน เมื่อดำรงตำแหน่งกรรมการแล้ว ก็ไม่สามารถทำหน้าที่ตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ได้ เว้นแต่พ้นจากตำแหน่งมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปีบัญชี เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ผู้ตรวจสอบกิจการได้อย่างโปร่งใส ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน โดยการนับระยะเวลาพ้นจากการเป็นกรรมการอย่างน้อยสองปีบัญชีของสหกรณ์ ให้นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งกรรมการ ยกตัวอย่างเช่น นาย ก. พ้นจากตำแหน่งกรรมการในปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2561 การจะพิจารณาว่า นาย ก. พ้นจากตำแหน่งกรรมการแล้วไม่น้อยกว่าสองปีบัญชีสหกรณ์ให้นับตั้งแต่ปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2562 เป็นปีแรก ปีที่สองคือปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2563 เมื่อครบสองปีบัญชีแล้ว นาย ก. สามารถเสนอตัวเพื่อเข้ารับการเลือกตั้งเป็นผู้ตรวจสอบกิจการได้ในปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2564 เป็นต้นไป

(11) ต้องไม่เป็นผู้สอบบัญชี หรือผู้ช่วยผู้สอบบัญชี หรือบุคคลที่อยู่ในสังกัดนิติบุคคลที่รับงานสอบบัญชีของสหกรณ์ในปีบัญชีนั้น เว้นแต่ได้พ้นจากการเป็นผู้สอบบัญชี หรือผู้ช่วยผู้สอบบัญชีหรือลาออกจากนิติบุคคลที่รับงานสอบบัญชีสหกรณ์นั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

ลักษณะต้องห้ามตามข้อนี้ กำหนดขึ้นเพื่อป้องกันการมีผลประโยชน์ทับซ้อน เพราะผู้สอบบัญชี และผู้ช่วยผู้สอบบัญชี มีหน้าที่ตรวจสอบบัญชี เพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์ จึงไม่สามารถทำหน้าที่ตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ได้รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีด้วย ดังนั้น บุคคลที่อยู่ในสำนักงานสอบบัญชีหรือในนิติบุคคลเดียวกับผู้สอบบัญชีที่รับงานสอบบัญชีของสหกรณ์ในปีบัญชีใด ถือว่า บุคคลนั้นเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามตามข้อนี้ เว้นแต่ผู้นั้นจะได้พ้นจากการเป็นผู้สอบบัญชี ผู้ช่วยผู้สอบบัญชี หรือลาออกจากนิติบุคคลที่รับงานสอบบัญชีของสหกรณ์มาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปีบัญชี ยกตัวอย่างเช่น นางสาว เป็นผู้ช่วยผู้สอบบัญชีของสหกรณ์เอเอ จำกัด ในปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2563 หลังจากนั้นได้ลาออกจากการทำงานเป็นผู้ช่วยผู้สอบบัญชี จึงมา

สมัครเป็นผู้ตรวจสอบกิจการของสหกรณ์เอเอ จำกัดสำหรับปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2564 เช่นนี้ ถือว่านางสวย เป็นผู้ที่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อนี้ แต่นางสวยสามารถสมัครเข้ารับการเลือกตั้งเป็นผู้ตรวจสอบกิจการได้ในปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2565

(12) ต้องไม่เป็นผู้อยู่ระหว่างการถูกสั่งพัก หรือเพิกถอนใบอนุญาตเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 บัญญัติเรื่องการพักใช้ใบอนุญาตและการเพิกถอนใบอนุญาตของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตไว้ในมาตรา 41(4) ใบอนุญาตเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตสิ้นผล เมื่อผู้รับใบอนุญาตถูกเพิกถอนเนื่องจากการประพฤติผิดจรรยาบรรณ และมาตรา 49 ได้กำหนดโทษการผิดจรรยาบรรณไว้ใน (3) พักใช้ใบอนุญาต พักการขึ้นทะเบียน หรือห้ามการประกอบวิชาชีพบัญชีด้านที่ประพฤติผิดจรรยาบรรณโดยมีกำหนดเวลา แต่ไม่เกินสามปี (4) เพิกถอนใบอนุญาต เพิกถอนการขึ้นทะเบียนหรือสั่งให้พ้นจากการเป็นสมาชิกสภาวิชาชีพบัญชี ดังนั้น ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตเมื่อต้องโทษพักการใช้ใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาต จึงไม่สามารถทำงานด้านการตรวจสอบบัญชีได้ แม้การตรวจสอบกิจการสหกรณ์จะไม่มีกฎหมายกำหนดให้ต้องตรวจสอบบัญชีโดยผู้สอบบัญชีรับอนุญาตก็ตามแต่การตรวจสอบกิจการส่วนหนึ่งเป็นลักษณะงานตรวจสอบบัญชี จึงไม่สามารถให้ผู้อยู่ระหว่างการถูกสั่งพัก หรือเพิกถอนใบอนุญาตเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตสามารถทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ได้ จึงต้องกำหนดให้เป็นลักษณะต้องห้าม การตรวจสอบลักษณะต้องห้ามตามข้อนี้ สหกรณ์สามารถหาข้อมูลสถานะของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้จากสภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์

(13) ต้องไม่เป็นผู้อยู่ระหว่างการถูกสั่งพัก หรือขีดชื่อออกจากทะเบียนรายชื่อผู้สอบบัญชีรับอนุญาตหรือบุคคลอื่นของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

ระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้สอบบัญชีรับอนุญาตหรือบุคคลอื่นเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ พ.ศ. 2562 ข้อ 10 กำหนดให้ขีดชื่อผู้สอบบัญชีรับอนุญาตหรือบุคคลอื่นตามระเบียบนี้ออกจากทะเบียน เมื่อปรากฏว่า(1) ตาย(2) ประสงค์แจ้งขอขีดชื่อออกจากทะเบียน(3) ประพฤติผิดจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ และถูกลงโทษให้ขีดชื่อออกจากทะเบียน(4) ไม่พัฒนาความรู้ตามข้อ 8 เว้นแต่ได้รับการผ่อนผันจากอธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์หรือสภาวิชาชีพบัญชี(5) ไม่จัดส่งรายงานของผู้สอบบัญชี รายงานผลการตรวจสอบบัญชี และแฟ้มกระดาษาทำการและระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์พ.ศ. ๒๕๕๙ข้อ 29 (2) กำหนดโทษของการประพฤติผิดจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ไว้ดังนี้ (ก) ตักเตือนเป็นหนังสือ(ข) ภาคทัณฑ์ (ค) ไม่แต่งตั้งเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ มีกำหนดเวลาไม่เกินห้าปี (ง) ถอนชื่อออกจากทะเบียนผู้สอบบัญชีภาคเอกชน ดังนั้น ผู้ที่อยู่ระหว่างการถูกสั่งพัก หรือขีดชื่อออกจากทะเบียนรายชื่อผู้สอบบัญชีรับอนุญาตหรือบุคคลอื่นของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ จึงหมายถึง ผู้ได้รับโทษจากการประพฤติผิดจรรยาบรรณตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ พ.ศ. 2559 ให้ถูกพักไม่แต่งตั้งให้เป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ มีกำหนดเวลาไม่เกินห้าปี หรือถูกขีดชื่อออกจากทะเบียน

ตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้สอบบัญชีรับอนุญาตหรือบุคคลอื่นเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ พ.ศ. 2562 ยกตัวอย่างเช่น นาย ก.ได้รับการขึ้นทะเบียนรายชื่อผู้สอบบัญชีรับอนุญาตหรือบุคคลอื่นของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ต่อมาถูกพิจารณาว่าประพฤติผิดจรรยาบรรณตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ พ.ศ. 2559 ถูกลงโทษไม่แต่งตั้งให้เป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์เป็นเวลา 2 ปี นับแต่วันที่ 30 กันยายน 2562 เป็นต้นไป ต่อมาในวันที่ 30 เมษายน 2564 นาย ก. มาสมัครเข้ารับการเลือกตั้งเป็นผู้ตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ปีปี จำกัด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 เมษายน 2564 กรณีนี้ถือว่า นาย ก. มีลักษณะต้องห้าม เนื่องจากอยู่ระหว่างการถูกสั่งพักการแต่งตั้งเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์การตรวจสอบลักษณะต้องห้ามตามข้อนี้ สหกรณ์สามารถตรวจสอบข้อมูลสถานะของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตหรือบุคคลอื่นที่มีรายชื่อในทะเบียนรายชื่อผู้สอบบัญชีรับอนุญาตหรือบุคคลอื่นได้จากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วย การตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ พ.ศ. 2563 ข้อ 11 กำหนดว่า “ให้สหกรณ์ประกาศรับสมัครบุคคลเข้ารับการเลือกตั้งเป็นผู้ตรวจสอบกิจการก่อนวันประชุมใหญ่ เพื่อให้ผู้มีคุณสมบัติตามข้อ 7 และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 8 ได้เข้ารับการเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่ โดยให้ผู้ที่สมัครเข้ารับการเลือกตั้งเป็นผู้ตรวจสอบกิจการแสดงตนต่อที่ประชุมใหญ่ด้วย” ความในข้อนี้ กำหนดให้สหกรณ์ต้องประกาศรับสมัครบุคคลที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามระเบียบนี้ เพื่อให้โอกาสทุกคนที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามได้เข้ารับการเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่ให้เป็นผู้ตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ โดยมีได้กำหนดหน้าที่และวิธีการตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของบุคคลที่จะสมัครเข้ารับการเลือกตั้งเป็นผู้ตรวจสอบกิจการไว้ แต่โดยนัยยะแล้ว ถือเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ที่จะต้องดำเนินการสรรหาบุคคลผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามระเบียบนี้ เพื่อให้ที่ประชุมใหญ่ได้เลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการที่มีความรู้ ความสามารถ เหมาะสมเพียงพอที่จะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่มีลักษณะอันไม่พึงประสงค์ที่จะทำให้การตรวจสอบกิจการไม่เป็นไปตามระเบียบนี้ ดังนั้นคำแนะนำนี้ จึงเป็นเสมือนคู่มือการปฏิบัติงานที่จะช่วยให้สหกรณ์มีแนวทางในการตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ลดปัญหาข้อโต้แย้งหรือการตีความตามระเบียบที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้การเลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการของสหกรณ์มีความโปร่งใสและเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย

.....